

Claude Hagège: STRUKTURA JEZIKÂ

Školska knjiga, Zagreb, 1995.

Claude Hagège, voditelj katedre za teorijsku lingvistiku na najuglednijoj francuskoj visokoškolskoj ustanovi, Collège de France, osnovanoj 1530. godine, autor je niza monografija o jezicima Afrike, Amerike, Azije i Polinezije. Nasljednik je na tom položaju Michela Bréala, utemeljitelja semantike, Antoineta Meilleta, jednog od najpoznatijih indoeuropeista, i E. Benvenistea, komparatista i teoretičara jezika. Nakon što je njegova knjiga *L'Homme de paroles* (Homo loquens, Čovjek koji govori) proglašena 1985. godine najčitanijom knjigom godine u Francuskoj, prof. Hagège poznat je i široj čitateljskoj javnosti.

Struktura jezika je prva i zasad jedina njegova knjiga prevedena na hrvatski u izdanju Školske knjige iz Zagreba i prijevodu Vjekoslava Čosića koji je napisao i predgovor.

U *Strukturi jezika* autor se na početku osvrće na prividnu suprotnost i nepomirljivost jezične tipologije i jezičnih univerzalija. U prvome primjeru barata se razlikama a u drugome se traže zajednička svojstva svih jezika. Kako bismo razvrstali jezike u tipove, potrebni su nam kriteriji, razmišlja Hagège. Govoreći o univerzalijama i njihovoj općenitosti, on radije govori o tendencijama. U trećem poglavlju govori se o sastavnim dijelovima iskaza. Tu autor raspravlja o vrstama riječi, jezičnoj kategoriji koju je opća lingvistika odbacila jer nije univerzalna, sveopća. Kao polazište u izlaganju služe mu klasične, nama bliske indoeuropske vrste riječi, koje obrađuje na korpusu od 754 jezika.

Iako ima jezika koji, npr., dekliniraju priloge i jezika koji konjugiraju prijedloge, granice između vrsta riječi nisu nikada oštre ni nepromjenjive. One su pomične i variraju od jezika do jezika. Autor prati te karakteristične prijelaze i poklapanja. To je osobito zanimljivo u slučaju temeljnih indoeuropskih vrsta riječi – imenice i glagola. Nema jedinstvenog mišljenja u tradicionalnoj gramatici kad je riječ o primatu jedne od tih dviju vrsta. No kad se pitanje primata imenice ili glagola razmatra u kontekstu znanja o svim poznatim jezicima svijeta, rasprava gubi svoju univerzalnu dimenziju i općelingvističku važnost jer ima jezika koji ne poznaju jednu ili drugu od tih vrsta. No u cjelokupnosti danas poznatih jezika postoji kontinuum, neprimjetni prijelaz unutar glagolsko-imenске opozicije. Taj prijelaz Hagège naziva *skalarnom derivacijom*.

Posebним poglavljem posvećenim osobi, društvu i jeziku autor u svoju sinkronijsku tipologiju uvodi sociolingvistiku i teoriju iskazivanja – za razliku od tradicionalnih tipologija i klasifikacija koje se uglavnom oslanjaju na fonetske, morfološke i, donekle, sintaktičke kriterije.

Ovaj prijevod je ključ za razumijevanje cjelokupnog opusa Claudea Hagègea, osobito njegovih ranije objavljenih radova. Tu se ogleda autorova temeljita dokumentiranost, izvanredan uvid u lingvističku teoriju i široko poznavanje raznolikosti jezičnih pojava.

U posebnom popisu jezika na kraju knjige istaknuti su nazivi jezika preuzeti iz izvornika. Od 754 u knjizi uvrštena jezika, podjednako uzeta sa svih pet kontinenta, u izvorniku se navodi više od 320 naziva poznatih, manje poznatih i potpuno nepoznatih hrvatskome jeziku.

I na kraju, kako reče prevoditelj, „ova nas knjiga uči nadasve profesionalnoj skromnosti i znanstvenom oprezu. Profesionalnoj skromnosti pred tajnovitošću pojave koju nazivamo jezikom i znanstvenom oprezu u prilikama kad nas naše (ograničene) spoznaje navode na preuranjena poopćavanja o jeziku”. Ovim je prijevodom naša domaća lingvistička literatura bogatija za još jedan vrijedan prilog. U ovoj knjizi svatko tko se zanima za jezik(e) može naći opći naputak i smjerokaz u problemu kojim se bavi. Ona je također svojevrsan podsjetnik i priručnik za upućene i one koji su manje upućeni u jezična pitanja.